

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ І ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

ТИЩЕНКО О. П.

УДК 330.341:332.146(477)

Тищенко О. П. Кластерний підхід до управління регіональним економічним розвитком і перспективи його впровадження в Україні

Розглянуто проблеми формування та функціонування, з урахуванням закордонного досвіду, кластерів і кластерних мереж у національній економіці України. Показано недоліки вітчизняної державної кластерної політики та її законодавчо-нормативна неврегульованість. Обґрунтовано шляхи та напрями активізації використання кластерного підходу до управління регіональним економічним розвитком та ступеню участі держави у підтримці та сприянні розвитку кластерів і кластерних ініціатив.

Ключові слова: кластер, кластеризація економіки, кластерні утворення, національна кластерна політика, регіональна кластерна політика, кластерний підхід до управління регіональним економічним розвитком.

Табл.: 1. Бібл.: 13.

Тищенко Олександр Петрович – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, кафедра макроекономіки та державного управління, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: talp@meta.ua

УДК 330.341:332.146(477)

UDC 330.341:332.146(477)

Тищенко А. П. Кластерный подход к управлению региональным экономическим развитием и перспективы его внедрения в Украине
Рассмотрены проблемы формирования и функционирования, с учетом зарубежного опыта, кластеров и кластерных сетей в национальной экономике Украины. Показаны недостатки отечественной государственной кластерной политики и ее законодательно-нормативная неурегулированность. Обоснованы пути и направления активизации использования кластерного подхода к управлению региональным экономическим развитием и степени участия государства в поддержке и содействии развитию кластеров и кластерных инициатив.

Ключевые слова: кластер, кластеризация экономики, кластерные образования, национальная кластерная политика, региональная кластерная политика, кластерный подход к управлению региональным экономическим развитием.

Табл.: 1. Библ.: 13.

Тищенко Александр Петрович – кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, кафедра макроекономики и государственного управления, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)

E-mail: talp@meta.ua

Tishchenko A. P. Cluster Approach to Managing Regional Economic Development and Prospects of its Introduction in Ukraine

The article considers problems of formation and functioning with consideration of foreign experience, clusters and cluster networks in the national economy of Ukraine. It shows shortcomings of domestic state cluster policy and its legislative-normative non-determinancy. And it substantiates the ways and directions of more active use of the cluster approach for managing regional economic development and degree of participation of the state in support and assistance to development of clusters and cluster initiatives.

Key words: cluster, clusterisation of economy, cluster formations, national cluster policy, regional cluster policy, cluster approach to managing regional economic development.

Tabl.: 1. Bibl.: 13.

Tishchenko Aleksandr P. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Research Fellow, Department of Macroeconomics and Public Administration, Kyiv National Economic University named after. V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

E-mail: talp@meta.ua

Одним із найперспективніших варіантів переходу економіки на інноваційний шлях розвитку є застосування кластерного підходу на різних ієрархічних рівнях економічної системи, у тому числі на регіональному.

Питанням аналізу функціонування кластерних структур у зарубіжних країнах, їх формуванню у вітчизняному економічному просторі та обґрунтуванню переваг кластерного підходу в управлінні регіональним розвитком присвячені численні публікації відомих учених, зокрема, С. Білої, З. Варналія, В. Воротіна, В. Загорського, В. Карпінця, М. Кизима, М. Науменка, С. Соколенка, О. Тищенка, В. Толкованова, В. Хаустової та інших.

Разом з тим, практична реалізація зазначеного підходу гальмується через низку й досі нерозв'язаних проблем організаційного та законодавчого характеру.

Метою даної статті є обґрунтування пропозицій щодо активізації та вдосконалення процесу практичного впровадження кластерної моделі управління регіо-

нальним розвитком в Україні, а також реалізації національної та регіональної кластерної політики.

Узагальнюючи погляди сучасних науковців [1 – 7], відзначимо ряд характерних переваг кластерної організації виробництва:

1) можливість отримання учасниками кластера, завдяки кооперації та горизонтальній інтеграції, швидшого доступу до ресурсів, нових знань, інноваційних технологій, постачальників, а також зменшення транзакційних витрат, синергічного ефекту, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності системи в цілому в порівнянні з окремими господарюючими суб'єктами;

2) прискорення процесу розповсюдження інновацій та активізація інноваційної діяльності компаній, що відбувається завдяки концентрації на обмеженій території нових видів виробництва, техніки, технологій, висококваліфікованих кадрів – носіїв нових знань та їх взаємообміну інформацією, завдяки полегшеним персональним контактам, стосовно переваг інноваційних технологій, зміни споживацького попиту тощо;

3) створення сприятливих умов, завдяки наявності розвинутої інноваційної інфраструктури (бізнес-центрів, консалтингових компаній, агентств, венчурних підприємств) та налагодженості зв'язків між бізнес-партнерами в межах кластера, для розвитку нового бізнесу;

4) більш широкий доступ суб'єктами підприємницької діяльності до різноманітних джерел фінансових ресурсів у межах кластера та сервісних послуг спеціалізованих організацій, перш за все в галузі інформаційних та інноваційних технологій;

5) розширення зв'язків й співробітництва між органами державної влади й місцевого самоврядування, науковими та науково-дослідними організаціями, суб'єктами підприємницької діяльності в напрямі підвищення та прискорення рівня інноваційності виробництва та сфери послуг, що посилює конкурентні переваги окремих територіальних утворень;

6) сприяння зростанню інвестиційної привабливості територій через більш високий рівень довіри з боку інвесторів до мережових (кластерних) структур, ніж до індивідуальних виробників, а також наявність певних державних преференцій учасникам кластерних об'єднань;

7) розвиток ділових зв'язків і співробітництва зі спорідненими кластерами в інших країнах, що прискорює обмін досвідом, формує спільне бачення стратегічних напрямів розвитку кластерів, їх внутрішньої побудови та дозволяє підвищувати рівень кваліфікації працівників підприємств та установ – учасників кластера, здійснювати реалізацію спільних проектів.

У той же час при реалізації кластерного підходу існують певні ризики та перешкоди, які слід враховувати. До них належать:

- ✦ недостатньо глибоке знання економічних проблем регіону та невірна оцінка перспектив його розвитку можуть призвести до помилок при виборі конкретної базової галузі (як об'єкта заходів з підтримки), здатної виступити кластероутворюючим елементом;
- ✦ нерозвиненість інфраструктури, зокрема транспортної, що може серйозно перешкоджати створенню кластерів на певній території, та потребує значних додаткових витрат;
- ✦ недостатність ресурсів і капіталу для реалізації кластерних ініціатив;
- ✦ слабка допомога з боку місцевих технологічно-інституційних структур, які нездатні надати належної кваліфікованої допомоги (технічної, фінансової, консалтингової) підприємствам, що мають намір інтегруватися у кластерне об'єднання;
- ✦ обмеженість інформації, кваліфікованого персоналу та відсутність досвіду щодо вивчення та аналізу діяльності фірм-лідерів у певній галузі;
- ✦ наявність кластерних ієрархій та конкуренція між старими та новоствореними кластерами [5, с. 13 – 14].

Починаючи з 90-х років минулого століття, кластери отримали широке визнання як ефективний інструмент стимулювання прискорення темпів економічного розвитку, підвищення рівня конкурентоспроможності національних економік, впровадження інновацій, онов-

лення існуючого та створення нового бізнесу у багатьох розвинутих країнах світу.

Організація ведення бізнесу у формі кластерних утворень знаходить позитивну оцінку у підприємницькому середовищі. Так, за результатами опитування 3500 європейських компаній, більше половини з них підтвердили, що належність до кластера допомагає розширенню бізнесу. Більше, ніж дві третини їхніх менеджерів погоджуються, що державні органи відіграють ключову роль у підтримці кластерів. Також респонденти підкреслили важливість фінансування особливих проектів та допомоги у розробці мереж, із залученням університетів та державних органів влади [5, с. 10].

Функціонування існуючих і створення нових кластерів і кластерних мереж активно продовжується в економіках більшості європейських країн, США, Мексиці, Китаї, Індії та інших східних і південноазійських країнах. Це є предметом численних наукових публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів, у яких здійснено ретроспективний аналіз та дається оцінка масштабів й тенденцій розвитку даного процесу в сучасних умовах, показано роль різних інституційних структур, у тому числі держави, у підтримці функціонування кластерів, пропонуються можливі напрями використання зарубіжного досвіду кластеризації в Україні.

Як зазначає С. І. Соколенко, у США інноваційні промислові кластери стали квінтесенцією національної та регіональної економічної політики. Більш, як 60% усієї промислової продукції країни виробляється в межах кластерних утворень, яких налічується майже 360. Крім того, статус кластера дає додаткові переваги компаніям-учасницям, які виявляються у вигляді посиленої уваги до їх діяльності з боку фінансових агентств, появи можливості отримання допомоги у підвищенні міжнародної репутації, «розкручуванні» ринкової торгової марки, залученні у регіон додаткових ресурсів [6].

В економіці Великобританії визначено 154 кластери (від 8 до 18 на один регіон країни). Вони є дуже різноманітними як за розмірами, так й за сферами функціонування – сільське господарство і виробництво харчових продуктів, металів, автомобільна промисловість, інформаційно-комунікаційні технології, біотехнології, фінансові послуги, туристичні та інтернет – послуги тощо. Як свідчить досвід функціонування кластерів у цій країні, чим він більший, або такий, що має у своєму складі найбільшу кількість індустрій або зв'язків з різними установами, тим ефективнішим він є [8].

144 регіональні кластери функціонують в економіці Франції та понад 80 знаходяться у процесі становлення. В Австрії функціонує 76 регіональних кластерів, які поділяються на шість категорій – виробничі, технологічні, освітні, експортні, змішані, кластери сфери послуг, більше двох сотень їх налічується в Італії (тут вони отримали назву «індустріальні округи») [9]. Цей список країн можна продовжувати й далі – Данія, Нідерланди, Німеччина, Росія, Словенія, Угорщина, Фінляндія та ін. Кожна з них має вже досить розгалужену й успішно функціонуючу в різних сферах діяльності кластерну мережу.

Вивчаючи та аналізуючи зарубіжний досвід створення та функціонування кластерів, цікавого висновку дійшли автори наукового колективу на чолі з Толкованим В. В., про те, що найбільше кластерних структур формується на регіональному рівні (Австрія, Великобританія, Данія, Канада, Нідерланди, Німеччина, Іспанія, Італія, США, Фінляндія, Швеція та ін.). Мікрорівень посідає друге місце у цьому переліку (Великобританія, Данія, Німеччина, Польща, Фінляндія, Швейцарія та ін.). На державному рівні – Австрія, Канада, Нідерланди, Китай, Індія, Тайвань [10, с. 31].

Незважаючи на те, що з моменту виникнення першого в Україні кластера минуло майже 15 років, їх статус як інституційних одиниць в національній економіці й досі залишається невизначеним. Це спричиняє певні складнощі з отриманням узагальнюючої інформації щодо, як їх загальної кількості, так й напрямів діяльності, внутрішньої побудови, та найголовніше – оцінкою впливу кластерних мереж на економічний розвиток окремих територій і національної економіки в цілому. Фрагментарно таку інформацію можна знайти у наукових публікаціях, на Інтернет-сайтах регіональних органів влади, у спеціальних оглядах і доповідях вітчизняних і зарубіжних авторів тощо, але вона часто доволі суттєво різниться одна від одної та потребує подальшої систематизації та узагальнення.

Так, за даними науковців Національного інституту стратегічних досліджень, які оприлюднили дані щодо наявності в Україні кластерів за регіонально-галузевим принципом, кластерними ініціативами охоплено більшість регіони країни. Жодного напрямку створення кластерів не виявлено лише в 7-ми регіонах – Волинській, Житомирській, Київській, Кіровоградській, Тернопільській, Чернігівській областях та в м. Києві (табл. 1).

Як видно з наведених даних, найбільш активно цей процес (за кількістю напрямів) відбувається у Харківській, Донецькій, Одеській Львівській та Хмельницькій областях. А найбільше кластеризацією охоплена промислова, туристично-рекреаційна, транспортно-логістична діяльність та сільське господарство. Одночасно, оцінюючи загальну кількість кластерів в українській економіці майже 50, автори зазначеної публікації констатують, що наразі більшість з них перебувають у стадії становлення.

Розпочавшись стихійно, процес кластеризації в українській економіці в останні 2-3 роки став предметом пильної державної уваги. На необхідності впровадження кластерного підходу як пріоритетного напрямку інноваційної діяльності останнім часом наголошується практично у всіх стратегічних і нормативних документах, програмах тощо, що стосуються питань розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності.

Аналіз зарубіжного досвіду та ситуації зі створенням й функціонуванням кластерів у нашій країні дозволяє визначити основні проблеми та напрями подальшої роботи з активізації та удосконалення даного процесу на найближчу перспективу.

Перш за все потребує подальшої конкретизації та законодавчого закріплення саме поняття «кластер». Без нормативно визначеного статусу кластери не є об'єктами державного впливу, а отже органи державної влади будь-якого рівня не можуть вчиняти щодо них будь-яких активних дій та приймати вагомі управлінські рішення. За умов невизначеності питання співпраці та підтримки кластерних утворень державними структурами елементарно залежать від бажання чи небажання останніх і залишаються переважно декларативними. Даний фактор, на нашу думку, є визначальною причиною, що гальмує активний процес розвитку кластерів в нашій державі.

Таблиця 1

Регіонально-галузевий розподіл кластерів в Україні [2]

Вид економічної діяльності	Регіон
Туристично-рекреаційна	м. Севастополь, АР Крим, Хмельницький, Одеський, Черкаський, Львівський
Харчова промисловість	АР Крим, Полтавський, Запорізький, Хмельницький, Одеський, Донецький, Вінницький, Харківський
Машинобудування	Одеський, Миколаївський, Запорізький, Донецький, Харківський, Закарпатський
Сільське господарство	Донецький, Дніпропетровський, Сумський, Вінницький, Харківський, Чернівецький
Транспортно-логістична	Одеський, Херсонський, Черкаський, Харківський
Деревообробка	Рівненський, Львівський, Закарпатський
Легка промисловість	Хмельницький, Луганський, Івано-Франківський
Рибальство та рибне господарство	АР Крим, Одеський, Херсонський
Будівництво	Хмельницький, Дніпропетровський
Альтернативна енергетика	м. Севастополь, Львівський
Металургія	Донецький, Луганський
Електроніка	Миколаївський
Нанотехнології	Донецький
Інформаційні технології	Львівський, Харківський
Фармацевтика	Харківський

Слід зазначити, що дана проблема є не такою простою, якою вона здається на перший погляд. Річ у тому, що кластер, як загальне поняття, є доволі неоднозначним і включає в себе досить різноманітний перелік об'єктів, які підпадають під нього. Навіть у країнах, де розвиток кластерів позитивно себе зарекомендував і входить до числа пріоритетів державної економічної політики, вони досить суттєво відрізняються один від одного. Так, наприклад у Європі кластери варіюють від невеличких мереж малих і середніх підприємств в обмежених географічних зонах до «мега-кластерів» в Данії або Фінляндії, що представляють величезну частину економіки. Також концепція «кластера» використовується у різноманітних бізнес-структурах: національній, регіональній; кластери, що виходять за межі кордонів, промислові або виробничі системи та інноваційні системи [5, с. 6 – 7]. До складу окремих кластерів можуть входити й органи влади чи інші установи – наприклад, університети, центри, торговельні асоціації, які надають чи забезпечують освітні послуги, спеціалізовану перепідготовку, підвищення кваліфікації або ж інформаційні технології, дослідження чи технічну підтримку.

Але при усьому різноманітті існуючих підходів щодо формування та розвитку кластерів, а також їх структури, у світі склались дві моделі державної політики у цій сфері: ліберальна та дирижистська [11].

За першої моделі кластер розглядається як ринковий механізм. Роль влади при цьому полягає в усуненні бар'єрів, що заважають його природному розвитку. Така політика проводиться у країнах з ліберальною економічною політикою (США, Великобританія, Австралія), де достатньо розвинуті ринкові механізми регулювання. Провідна роль у здійсненні кластерної політики в цих країнах належить регіональній владі та регіональним організаціям.

Для другої моделі характерною є активна роль держави у сприянні та підтримці розвитку кластерів за допомогою різноманітних інструментів, у тому числі фінансових. Прикладом застосування цієї моделі можуть служити такі країни, як Японія, Республіка Корея, Словенія, Сінгапур, Швеція, Франція та ін.

Україні, враховуючи реалії сьогодення, у найближчій перспективі, очевидно, слід орієнтуватися на поєднання елементів обох зазначених моделей, але одночасно необхідно напрацьовувати й власний досвід та формувати власну кластерну політику, яка має розроблятися з урахуванням стану, специфіки та особливостей соціально-економічного розвитку регіонів і національної економіки в цілому.

При цьому незалежно від обраної моделі держава має визначити ступінь та глибину власної участі у процесах кластеризації економіки.

Нормативне закріплення поняття «кластер», на нашу думку, надасть можливість здійснення системного підходу до розроблення програм кластеризації, а також реалізації узгодженої державної кластерної національної та регіональної політики з чітким розподілом компетенції між окремими управлінськими структурами різних рівнів.

На жаль, у даний час формування такої політики в Україні знаходиться у зародковому стані. У державі існує низка чинників, що створюють певні перешкоди та загрози для її ефективного впровадження. До них, зокрема, належать: низький рівень довіри у підприємницькому середовищі, з одного боку, до органів державної влади (через нестабільність політичної ситуації, непослідовність у реалізації довгострокових цілей розвитку, значну бюрократизацію у відносинах з бізнесом, недосконалість законодавчої бази для функціонування кластерів), а з іншого – між самими підприємствами (через побоювання розкриття внутрішньої конфіденційної інформації та можливість у зв'язку з цим вчинення один щодо одного недобросовісних дій); відсутність реальної підтримки кластерних ініціатив з боку держави; нестача іноземних інвестицій та венчурного капіталу, які є важливим засобом підвищення конкурентоспроможності кластерів; обмеженість доступу, через відсутність єдиної систематизованої інформаційної бази, до даних про діяльність кластерів, їх переваги та результативність, що гальмує розповсюдження позитивного досвіду та залучення кластерних мереж нових учасників [12, с. 21].

Наступним питанням, безпосередньо пов'язаним із попереднім, є необхідність структуризації кластерів за видами та рівнями економічної системи, що знову ж таки дозволить визначити сфери та сегменти, у яких кластерні утворення можуть розраховувати на державну або місцеву підтримку, виходячи зі стратегічних завдань соціально-економічного розвитку країни чи її окремих територіальних утворень.

Залежно від суб'єктів, що входять (чи мають увійти) до кластерного утворення, пропонуємо виділити такі групи кластерів:

1) *міждержавні* – кластери, до складу яких входять учасники, що є представниками різних країн; як структурний елемент даної групи можуть розглядатися транскордонні кластери, тобто ті, які створюються на прикордонних територіях;

2) *національні (міжрегіональні)* – які складаються з учасників, що представляють два і більше регіони країни;

3) *регіональні* – кластери, що функціонують у межах одного регіону країни; у разі необхідності у складі даної групи можуть виділятися більш дрібні кластерні утворення – місцеві, локальні, точкові, тобто ті, що функціонують на обмеженій території – наприклад, одного або декількох районів адміністративної області або навіть окремого міста.

Такий поділ, на нашу думку, дозволить досить чітко визначити рівень підтримки та сприяння розвитку кластерів з боку органів державної влади залежно від рівня функціонування кластера та його впливу на соціально-економічний розвиток – загальнодержавний, регіональний або місцевий і рівень виділення необхідних ресурсів, у тому числі фінансових. Також пропонується систематизація кластерів за рівнями економічної системи має упорядкувати діяльність щодо розроблення політики й стратегії кластеризації в державі та закріпити відповідальних за її здійснення.

Не абияке значення має й систематизація кластерів за видами здійснюваної діяльності, оскільки це також розширює можливості держави щодо диференціації застосування інструментів підтримки залежно від визначених пріоритетів розвитку в конкретний період часу. Мова йде про те, що держава в різні періоди може збільшувати чи зменшувати ступінь своєї участі в розвитку різних видів кластерів. Скажімо, на сучасному етапі розвитку перевага може надаватись кластерам, які спеціалізуються на виробництві високотехнологічної інноваційної промислової продукції, виробництві сільськогосподарської продукції, будівництві житла. У майбутньому можлива переорієнтація на кластери, що створюються в туристичній сфері, наданні інформаційних, транспортних послуг та ін.

Цілком зрозуміло, що кластери можуть створюватись у будь-якому виді діяльності, але держава через обмежені можливості не в змозі підтримувати усіх, тому виділення пріоритетних сфер такої підтримки, безумовно, є необхідним. Визначені пріоритети державної та регіональної кластерної політики дадуть змогу більш ефективно використовувати усі економічні важелі з метою сприяння якомога швидшого розвитку тих чи інших кластерів, що, завдяки синергічному ефекту (внаслідок підвищення рівня інвестиційної привабливості, залучення додаткових інвестицій, швидшого впровадження та розповсюдження інновацій) здатне значно розширити можливості прискорення темпів соціально-економічного розвитку та розв'язання проблем конкретних регіонів.

Визначальною умовою надання державної підтримки кластерних ініціатив має стати ефект, що його отримує та чи інша територія в результаті створення кластера. Але для його розрахунку та оцінки необхідна відповідна інформація, зібрання та аналіз якої, очевидно, має здійснюватись відповідними державними структурами, що володіють загальним баченням соціально-економічної ситуації в регіоні, де створюється чи вже функціонує кластер. Тому вважаємо, що процес створення кластерів за участю та підтримки держави має включати декілька етапів:

1) розроблення бізнес-плану створення кластера за участю зацікавлених структур, що мають увійти до нього. Провідна роль на даному етапі може належати одному чи декільком фасилітаторам;

2) оцінка ефективності проекту з боку відповідних органів державної влади (що потребує відповідного методичного та організаційного забезпечення);

3) визначення, у разі позитивної оцінки, форми, розміру та джерел державної підтримки;

4) початок реалізації проекту, моніторинг його виконання та внесення у разі потреби необхідних коректив.

Головною умовою позитивного рішення щодо початку реалізації проекту створення кластерів на відповідній території має бути покращення соціально-економічних показників розвитку – створення робочих місць, підвищення рівня доходів громадян, зростання надходжень до відповідних бюджетів, залучення додаткових інвестицій, збільшення обсягів виробництва продукції та надання по-

слуг, розширення експортних можливостей, економія витрат ресурсів, покращення екологічної ситуації тощо.

Практичне впровадження кластерної моделі управління економічним розвитком в нашій країні гальмується й через відсутність належного науково-методичного забезпечення. Як слушно зауважує В. Карпинець, більшість українських кластерів створені стихійно або за шаблоном іноземних, без належного економіко-організаційного обґрунтування. Чіткої методики утворення кластерних структур на сьогодні в Україні не існує [13, с. 111]. На низький рівень науково-методичного забезпечення процесів формування та реалізації вітчизняної політики кластеризації, зокрема, на муніципальному рівні, звертають увагу й інші фахівці [10, с. 49]. За цих умов першочерговим завданням загальнодержавного рівня має стати формування системи інформаційно-статистичного забезпечення, розроблення та затвердження Методики оцінки впливу діяльності кластерів на соціально-економічний розвиток регіональних утворень, якою повинні користуватись відповідні органи державної влади при розробленні кластерної стратегії розвитку конкретного регіону, ідентифікації «природних» кластерів, оцінки діяльності вже функціонуючих кластерів і тих, створення яких планується у перспективі. Зазначена методика обов'язково повинна містити критерії ефективності функціонування кластерних систем різного типу, що, у свою чергу, потребує визначення та обґрунтування відповідної системи якісних та кількісних індикаторів.

ВИСНОВКИ

Запровадження окремих інструментів стимулювання та підтримки розвитку кластерів повинно забезпечуватись, залежно від рівня кластера, відповідними державними або регіональними нормативними актами з визначенням джерел ресурсного забезпечення. При цьому кластерна стратегія повинна розглядатись як складова частина загальної стратегії соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних чи регіональних утворень.

Перехід на управління соціально-економічним розвитком на основі впровадження кластерного підходу потребує вже найближчим часом розроблення та затвердження узгоджених Національної та регіональних програм кластеризації, які мають враховувати досвід розвинутих країн у цій сфері, національні й регіональні особливості та визначати напрями міжрегіонального всередині країни й міжнародного співробітництва у пріоритетних сферах діяльності. Але, перш за все, з боку держави має бути забезпечене належне законодавче, організаційно-інституційне та науково-методичне забезпечення даного процесу.

Активізація створення кластерів і кластерних мереж є потужним інструментом підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності господарських систем як окремих регіонів, так й національної економіки в цілому, який здатний забезпечити їй гідне місце на світовому та європейському ринку, а також підняти умови підвищити життя населення країни до рівня найбільш розвинутих країн. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Варяниченко О. В.** Формування інноваційних кластерів в Україні як інструмент розвитку та конкурентоздатності / О. В. Варяниченко // Вісник НГУ, 2011. – № 3. – С. 118 – 121.
2. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні / [С. О. Біла, Я. А. Жаліло, В. І. Жук та ін.] – К. : НІСД, 2011. – 47 с.
3. **Кизим М. О.** Кластерні структури в економіках країн світу / М. О. Кизим, В. Є. Хаустова, О. В. Доровський // Проблеми економіки. – 2011. – № 4. – С. 24 – 32.
4. **Науменко М. А.** Кластерная стратегия регионального развития / М. А. Науменко // Бизнес Информ. – 2011. – № 8. – С. 26 – 30.
5. Посібник з кластерного розвитку. – К., 2006. – 38 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : economy-mk.gov.ua/download/books/ClusterHandbookUkr.pdf
6. **Соколенко С. И.** Инновационное развитие общества на основе кластерных объединений / С. И. Соколенко // Материалы научно-практической конференции «Социально-экономическое развитие Крыма на основе кластеров. – Симферополь : Минэконом АРК, 2008. – 103 с. – С. 16 – 28.
7. **Тищенко А. Н.** Теория и практика организации кластеров: зарубежный опыт / А. Н. Тищенко // Проблеми економіки. – 2010. – № 2. – С. 9 – 15.
8. **Третько В. В.** Світовий досвід становлення та розвитку кластерів як інструменту активізації трансферту технологій / В. В. Третько, О. В. Любохинець // [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Ekonomika/2008_628/52.pdf
9. **Пушкар Т. А.** Світовий досвід формування й розвитку мережевих і кластерних об'єднань [Текст] / Т. А. Пушкар, В. Г. Федорова // Економічний часопис – XXI. – 2011. – № 11/12. – С. 68 – 71.
10. Кластери в системі підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування: довідник [Текст] / В. В. Толкованов, М. В. Каванець, Р. Ю. Савонюк, М. В. Сидоров; під ред. В. В. Толкованова. – Київ – Симферополь, 2012. – 248 с.
11. **Ульянченко Ю. О.** Методологічні засади формування кластерної політики в умовах глобалізації / Ю. О. Ульянченко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2010-2/doc/1/06.pdf
12. Промислова політика як чинник післякризового відновлення економіки України / [О. В. Собкевич, В. Г. Савенко, А. І. Сухоруков та ін.] – К. : НІСД, 2012. – 41 с.
13. **Карпинець В. Й.** Зарубіжний і вітчизняний досвід щодо створення та розвитку кластерів / В. Й. Карпинець // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 3. – С. 106 – 112.

УДК 519.86+330.565.012.23

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК НЕРІВНОСТІ ДОХОДІВ ІЗ КОНЦЕПЦІЯМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

ДМИТРИШИН Л. І.

УДК 519.86+330.565.012.23

Дмитришин Л. І. Взаємозв'язок нерівності доходів із концепціями економічного розвитку

У статті досліджено взаємозв'язок нерівності розподілу доходів і економічного зростання у відповідності до еволюції концепцій економічного розвитку. Показано, що економічне зростання як критерій економічного розвитку відповідає концептуальним основам сталого розвитку. Сформовано сукупність показників сталого розвитку на регіональному рівні.

Ключові слова: нерівність доходів, економічне зростання, економічний розвиток, економічна динаміка, сталий розвиток.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 17.

Дмитришин Леся Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника (вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна)
E-mail: dmytryshyn_l@hotmail.com

УДК 519.86+330.565.012.23

Дмитришин Л. И. Взаимосвязь неравенства доходов с концепциями экономического развития

В статье исследована взаимосвязь неравенства распределения доходов и экономического роста в соответствии с эволюцией концепций экономического развития. Показано, что экономический рост как критерий экономического развития соответствует концептуальным основам устойчивого развития. Сформирована совокупность показателей устойчивого развития на региональном уровне.

Ключевые слова: неравенство доходов, экономический рост, экономическое развитие, экономическая динамика, устойчивое развитие.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 17.

Дмитришин Леся Игоревна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономической кибернетики, Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника (ул. Шевченко, 57, Ивано-Франковск, 76018, Украина)
E-mail: dmytryshyn_l@hotmail.com

UDC 519.86+330.565.012.23

Dmitrishin L. I. Interrelation of Inequality of Income With the Concepts of Economic Development

The article studies interaction of inequality of distribution of income and economic growth in correspondence with evolution of concepts of economic development. It is shown that economic growth, as a criterion of economic development, corresponds with conceptual foundations of stable development. The body of indicators of stable development at a regional level is formed.

Key words: inequality of income, economic growth, economic development, economic dynamics, stable development.

Pic.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 17.

Dmitrishin Lesya I. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Economic Cybernetics, Precarpathian National University named after V. Stefanyk (vul. Shevchenka, 57, Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)
E-mail: dmytryshyn_l@hotmail.com